

Türkiye’de Doğrudan Öğretim Yönteminin Kullanıldığı Araştırmaların İncelenmesi

Examination of Studies Using Direct Instruction Method in Turkey

Sayfa | 606

Serdar SÖNMEZ , Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, serdar.sonmez@gop.edu.tr

Mihriban SÖNMEZ , Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, mihribansonmezz@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 26 Şubat 2024
Kabul tarihi - Accepted: 25 Nisan 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2024

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 606-632.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 606-632.
Derleme Makale / Review Paper

Öz. Özel gereksinimli bireylerin eğitsel gereksinimlerinin karşılanması ve zaman maliyet açısından etkili uygulamaların kullanılması son derece önemli görülmektedir. Bu uygulamalar arasında yer alan doğrudan öğretim yöntemine ilişkin Türkiye’de gerçekleştirilen uygulamaların betimlenmesi, öğretmen ve uygulamacılara yol göstermesi açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; Türkiye’de 2000-2023 yılları arasında özel gereksinimli bireylerle yürütülmüş ve bağımsız değişken olarak doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tek denekli araştırmaların, katılımcı özellikleri, hedef beceri, yöntem, araştırma modeli, veri analizi, araştırma türü, çalışmanın yürütüldüğü ortam ve etkililik değişkenleri açısından incelemektir. Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalar elektronik ortamda taranmış, ulaşılan çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve ölçütleri karşılayan 43 çalışmanın betimsel analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda, ulaşılan çalışmalarda daha çok zihin yetersizliği olan bireylerin katılımcı olarak yer aldığı, bireylerin çoğunun 7-11 yaşları arasında olduğu, çalışmaların çoğunda doğrudan öğretim yönteminin tek başına kullanıldığı, uygulamaların daha çok okul ortamında yürütüldüğü, araştırmaların bağımlı değişkenlerini büyük oranda akademik becerilerin oluşturduğu ve doğrudan öğretim yönteminin tüm çalışmalarda etkili olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmaların çoğunda tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modelinin ve grafiksel analizin kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Araştırma bulguları incelenen değişkenler ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan öğretim yöntemi, tek denekli araştırma, özel gereksinimli birey.

Abstract. The fulfillment of educational needs of individuals with special needs and the use of effective practices in terms of time and cost are considered extremely important. Describing the applications related to the direct instruction method in Turkey is crucial in guiding teachers and practitioners. In this context, the aim of the research is to examine single-subject studies conducted with individuals with special needs in Turkey between 2000 and 2023, where the direct instruction method is used as an independent variable. The examination covers participant characteristics, method, target skills, research model, data analysis, research type, the environment where the study was conducted, and effectiveness variables. The studies included in the research were scanned electronically, the accessed studies were examined in detail, and a descriptive analysis was conducted on 43 studies meeting the criteria. As a result of the research, it was found that most of the studies included individuals with intellectual disabilities as participants, the majority of individuals were between the ages of 7-11, the direct instruction method was used alone in most studies, the applications were mostly carried out in a school environment, and the dependent variables of the research were largely academic skills, and the direct instruction method was effective in all studies. Additionally, it was found that in most of the studies, multiple baseline model, one of the single-subject research models, and graphical analysis were used. The research findings were discussed and recommendations were made in light of the examined variables.

Keywords: Direct instruction method, single-subject research, individual with special needs.

Extended Abstract

Introduction. Determining the teaching methods and techniques to be used in the teaching process is very important in terms of providing efficiency in terms of time and cost by selecting effective practices. In addition, it is important to describe the methods used in the teaching process of individuals with special needs, to share the results obtained from effective practices, and to prevent the destructive effects of ineffective practices on individuals with special needs. Different institutions and organizations have focused on sufficient number and high quality research on the promised effects of the methods used in the teaching process of individuals with special needs. They examined these studies in the light of certain criteria and categorized them as evidence-based practices, promising practices and practices without evidence-based. In the results of the new research conducted to identify evidence-based practices, it is seen that the direct instruction method is among the evidence-based practices. The direct teaching method, which is among the evidence-based practices, is a method that enables the student to perform the analyzed content independently by analyzing the content by dividing it into small steps, determining, organizing and systematically withdrawing the clues to be used, and giving feedback to the student. It is thought that it is important for both teachers and researchers to review the studies conducted with the direct instruction method, which has been used effectively in the field of special education for a long time, and to address them from a holistic perspective. It is thought that revealing in which types of disabilities and in which skills the studies carried out resulted in effective results will provide ease of use for teachers, and it will also facilitate researchers in terms of revealing in which areas more studies are needed. In this direction, this review study was conducted to review the studies conducted with direct instruction method and to obtain an overview of its use in the field of special education. In this study, it is aimed to examine the participant characteristics, method, target skill, research model, data analysis, research model, data analysis, research type, the environment in which the study was conducted and the effectiveness of single-subject studies conducted with individuals with special needs between 2000 and 2023 in Turkey and whose independent variable is direct instruction method.

Method. Within the scope of the study, studies conducted with direct instruction method in the field of special education were examined using descriptive analysis. In order to access the documents, Google, Google Scholar search engine, the National Thesis Center website of the Council of Higher Education were scanned, and manual scans were made from the references of the studies. As a result of the search, a total of 65 studies were reached. The studies were examined independently by the researchers according to the inclusion and exclusion criteria. Forty-three of the studies that met the inclusion and exclusion criteria were included in the study. Reliability studies were conducted in the process of determining the suitability of the studies for inclusion and exclusion criteria and in the descriptive analysis process. At both stages, the researchers coded the studies independently of each other. Reliability calculations were performed using the formula "Inter-coder agreement / Inter-coder agreement + Inter-coder disagreement X 100". The reliability of all studies for inclusion and exclusion criteria was found 100%. The reliability of the descriptive analysis was calculated as 98%, and the two researchers discussed the points where they disagreed one by one and reached a consensus.

Results. It is seen that the total number of participants of the studies is 134. 83 (61.94%) of the participants are male and 44 (32.84%) are female. It is seen that almost half (f:66) of the participants

are between the ages of 7-11, 48 (35.82%) are between the ages of 12-18, and more than half (f:80) are diagnosed with intellectual disability. In 19 (44.19%) of the studies, the direct instruction method was used alone, while in 24 (55.81%) it was used with different presentations, strategies and techniques. It is seen that the target skills to be taught in 38 (88.37%) studies are academic skills. The target skills to be acquired in the studies examined are social skills in two studies (4.65%), leisure skills in two studies (4.65%) and business skills in one study (2.33%). As for academic skills, it is seen that mathematics and science subjects are studied the most. It is seen that in 35 of the studies (81.40%), the multiple probe design was used among the single-subject research models, in six (13.95%) an adapted alternating treatment design was used, and in the other two studies, one of the studies used the alternating treatment design and the other one used the parallel treatment design. It is seen that graphical analysis was used in 42 of the studies (98%), and effect size data analysis was used together with graphical analysis in one study (2%). It is seen that 21 of the studies (52%) are thesis and 22 (49%) are article. 27 of the studies (62.79%) were conducted in a school environment, 11 (25.58%) were conducted in a rehabilitation center, two (4.65%) were conducted in a home environment, and one study (2.33%) was conducted in both school environments. It is seen that it was conducted in both rehabilitation centers and one study (2.33%) was conducted in the child development and application center. It was concluded that the direct teaching method was effective in 36 of the studies (84%). In some studies, the direct instruction method was compared with other teaching methods, and it was seen that both methods were effective in five studies (11%). In two of the studies (5%), it was observed that one teaching method was more effective than the other.

Discussion and conclusion. Participants, 85.07% of them (n:114), consist of individuals with special needs in the 7-18 age school range. Based on this finding of the research, it is considered that individuals with special needs require skills beyond the school age, and research should be conducted on the direct instruction method for the instruction of these skills. Studies across the board indicate that the direct instruction method is effective both on its own and when used in conjunction with other presentations, strategies, and techniques. Several reasons specific to the method can be listed for its effectiveness. These include breaking down instructional content into small steps for analysis, determining appropriate cues for the student and instructional content, systematically withdrawing cues as the student independently performs the target skill. The teacher being present with the student at every stage of the teaching process, providing feedback, and conducting daily and weekly reviews contribute to the effective outcome of instruction. Although the direct instruction method may be perceived as a method only for teaching academic skills, results obtained from a limited number of studies have shown its effectiveness in teaching social skills (n:2), leisure skills (n:2), and job skills (n:1). Considering the findings from the studies, it is observed that academic skill studies are predominantly focused on mathematics and science subjects. It is believed that conducting studies in fields other than these academic areas would contribute to the literature. It is also recognized that functional academic skills, including reading and writing skills, which are prerequisites for teaching mathematics and science subjects to students with special needs, are important for future years in terms of career, employment, and independent living. Examining the research environment, it is noted that the conducted studies take place in various settings, ranging from school, rehabilitation center, home, both school and rehabilitation center, to child development and application center environments. In two studies, the setting is not specified. Specifying the settings where the research is conducted is deemed highly important for the replication of similar studies under the same

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 606-632.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 606-632.
Derleme Makale / Review Paper

conditions. In 84% of the studies (n:36), it is concluded that the direct instruction method is effective. Some studies compare the direct instruction method with other teaching methods, and both methods are found to be effective in 11% of the studies (n:5)

Giriş

Toplumunu oluşturan bireyler birbirinden farklı birçok özelliğe sahiptirler. Bu farklılıklar bireysel özellikler olarak ifade edilmekte ve bazı bireylerin hem günlük yaşamında hem de eğitiminde çeşitli önlemler almayı gerekli kılmaktadır. Bireysel özellikleri bakımında farklılıkları olan bu bireylere özel gereksinimli bireyler denmektedir (Akçamete, 2009). Özel gereksinimli birey çeşitli nedenlerle bireysel, gelişimsel ya da eğitsel açıdan akranlarından anlamlı farklılıkları olan bireyler olarak ifade edilmektedir. Yaşamları boyunca bireysel, sosyal ve eğitsel açıdan desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bireylerin akranları ile aynı eğitim ortamlarında eğitim alması ve toplumla bütünleşebilmesi için özel önlemler alınmaktadır (Özsoy vd., 1988). Eğitim ortamlarında her birey için bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanmakta, uzun ve kısa dönemli amaçlar belirlenmekte, sunulacak destek hizmetlerin neler olduğu, kimler tarafından, ne kadar sürede sağlanacağı, öğretim ve değerlendirmede hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı belirlenmekte ve eğitim ortamları düzenlenmektedir (ÖEHY, 2018). Sağlanan hizmetler arasında öğretim sürecinde kullanılacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi ve sistematik olarak uygulanmasının ayrı bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Öğretim sürecinde kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi, etkili uygulamaların seçilerek zaman ve maliyet açısından verimlilik sağlanması bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca, özel gereksinimli bireylerin öğretim sürecinde kullanılan yöntemlerin betimlenmesi, etkili uygulamalardan elde edilen sonuçlarının paylaşılması, etkili olmayan uygulamaların ise özel gereksinimli bireyler üzerindeki yıkıcı etkilerini engellemek adına önemli görülmektedir (Cook vd., 2008; Tekin İftar, 2018). Farklı kurum ve kuruluşlar vaat ettiği etkiyi gösterdiğine ilişkin yeterli sayıda ve yüksek kalitede araştırmalara odaklanmışlardır. Bu araştırmaları belirli kriterler ışığında inceleyerek bilimsel dayanaklı uygulamalar, umut vaat eden uygulamalar ve bilimsel dayanağı olmayan uygulamalar şeklinde sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Bir uygulamanın, yöntemin bilimsel dayanaklı olup olmadığına karar verebilmek için farklı araştırmacılar tarafından, hakemli dergilerde yayımlanmış yüksek kalitede ve yeterli sayıda deneysel uygulamanın vaat ettiği etkiyi gösterdiğine dair araştırma bulgusuna ihtiyaç duyulmaktadır (Cook vd., 2009; Kırcaali-İftar, 2007; Kurt, 2012; Tekin İftar, 2018). Bilimsel dayanaklı uygulamaların belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen yeni araştırma sonuçlarında, doğrudan öğretim yönteminin bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer aldığı görülmektedir (Hume vd., 2021; Steinbrenner vd., 2020; Wong vd., 2015).

Bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer alan doğrudan öğretim yöntemi, içeriğin küçük adımlara bölünerek analiz edilmesi, kullanılacak ipuçlarının belirlenmesi, düzenlenmesi ve sistematik olarak geri çekilmesi, öğrenciye geri dönütler verilmesi ile öğrencinin analiz edilen içeriği bağımsız olarak gerçekleştirmesini sağlayan bir yöntemdir (Çifci, 2001; Sargent, 1983;1998; Sucuoğlu ve Çifci, 2001; Rosenshine, 2008). Doğrudan öğretim yönteminin uygulama aşamaları; (a) giriş/gereksinim oluşturma (b) sunum/model olma, (c) rehberli uygulamalar (d) bağımsız uygulamalar ve (e) dönüt/günlük, haftalık, aylık tekrarlar ve değerlendirmeler şeklindedir (Alptekin, 2010; Dağseven-Emecen, 2011; Çifci, 2001; Sargent, 1983;1998; Sucuoğlu ve Çifci, 2001; Hunter, 1982; Karabulut, 2020; Karsak, 2018; Rosenshine, 2008). Giriş/gereksinim oluşturma aşamasında hedeflenen becerinin neden önemli olduğu öğrenciye gerekçeleriyle izah edilir, bir diğer ifadeyle dersin amaçları öğrenciye açıklanır. Sunum/model olma aşamasında yeni öğrenilen kavram açıklanır, öğrenciye model olunur ve

öğrencinin model olan uygulamacıyı izlemesi sağlanır. Rehberli uygulamalar aşamasında öğrenci model olunan beceriyi uygular, kavrama ilişkin örnekleri sınıflandırarak belirtir. Bu aşamada öğretmen geri dönütler vererek öğrencinin doğru davranışı/kavramı edinmesine yardımcı olur. Bağımsız uygulamalar aşamasında ise öğrenci beceri ya da kavramı bağımsız olarak uygular. Bu aşamada da öğretmen geri dönütler vererek öğrencinin doğru davranışı/kavramı edinmesine yardımcı olur. Fakat bu aşamada öğretmen öğrencinin bağımsız olarak gerçekleştiremediği basamakları belirtilerek, belirlenen ölçüte ulaşıncaya değin günlük, haftalık deneme ve yoklama oturumları düzenler (Dağseven-Emecen, 2011; McDaniel vd., 2017; Karabulut, 2020; Karsak, 2018; Rutherford vd., 1998; Rosenshine, 2008; Taras vd., 1988). Doğrudan öğretim yöntemi, bir program doğrultusunda öğrenciye sunulacak ipuçlarının, dönütlerin, pekiştireçlerin belirlendiği, sistematik olarak uygulandığı bir öğretim yöntemidir (Alptekin, 2010; Dağseven-Emecen, 2011; Çifci, 2001; Sargent, 1983;1998; Sucuoğlu ve Çifci, 2001; Hunter, 1982).

Karabulut ve arkadaşları, (2021) Türkiye’de özel gereksinimli bireylere fen konularına ilişkin yapılan araştırmaları gözden geçirmiş, hem nitel hem de nicel araştırmaları dahil ettikleri araştırmalarında fen konularının öğretiminde tek denekli araştırmalarda doğrudan öğretim yönteminin tek başına kullanıldığı araştırmaların yanı sıra diğer değerlendirme teknikleriyle birlikte de kullanıldığını belirtmişlerdir. Diğer bir derleme çalışmasında da doğrudan öğretim yönteminin fen konularının öğretiminde en sık kullanılan yöntem olduğu belirtilmektedir (Türker-Yıldırım, 2022). Ayrıca doğrudan öğretim yönteminin bağımsız olarak ele alındığı betimsel bir çalışmaya rastlanmazken, daha çok belirli konular bağlamında derleme çalışmalarının yürütüldüğü görülmektedir (Karabulut vd., 2021; Türker-Yıldırım, 2022). Uzun süredir özel eğitim alanında etkili olarak kullanılan doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmaların gözden geçirilmesinin ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasının hem öğretmenler hem de araştırmacılar için önemli olduğu düşünülmektedir. Yürütülen çalışmaların hangi yetersizlik türlerinde, hangi becerilerde etkili sonuçlandığını ortaya koymak öğretmenlere kullanım kolaylığı sağlarken, hangi alanlarda daha çok çalışmaya gereksinim olduğunu ortaya koymak açısından da araştırmacılara kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda doğrudan öğretim yöntemiyle yürütülen çalışmaların gözden geçirilmesi ve özel gereksinimli bireylerin eğitiminde kullanılmasına ilişkin genel bir bakış elde edilmesi amacıyla bu derleme çalışması yürütülmüştür.

Amaç

Bu çalışmada Türkiye’de 2000-2023 yılları arasında özel gereksinimli bireylerle yürütülmüş ve bağımsız değişkeni doğrudan öğretim yöntemi olan tek denekli araştırmaların, katılımcı özellikleri, yöntem, hedef beceri, araştırma modeli veri analiz, araştırma türü, çalışmanın yürütüldüğü ortam ve etkililiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı çalışmalarda katılımcı demografik özellikleri nelerdir?
2. Türkiye’de özel eğitim alanında yürütülen doğrudan öğretim yöntemiyle birlikte kullanılan öğretim yöntemleri nelerdir?
3. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalarda hangi becerilerin öğretimi yapılmıştır?

4. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalarda hangi araştırma modelleri kullanılmıştır?
5. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalarda verilerin analizinde hangi analiz türü kullanılmıştır?
6. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmaların türleri nelerdir?
7. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalar hangi ortamlarda gerçekleştirilmiştir?
8. Türkiye’de özel eğitim alanında doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmaların etkililik sonuçları nelerdir?

Yöntem

Çalışma kapsamında özel eğitim alanında doğrudan öğretim yöntemiyle yürütülen araştırmalar betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir. Betimsel analiz; belirli bir konu ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan çalışmaların derinlemesine incelenip genel eğilimlerinin belirlenmesidir (Ültay, vd., 2021). Diğer bir ifadeyle araştırmacıların çalışmak istedikleri olgu, olay, konu hakkında elde ettikleri verilerin önceden belirlenmiş temalar ışığında özetlenmesini ve yorumlanmasını içeren nitel veri analiz yöntemidir (Büyüköztürk, vd., 2012).

Araştırma kapsamına alınan çalışmaları belirleme süreci

Araştırmada 2000-2023 yılları arasında yayımlanmış doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tek denekli araştırmalar incelenmiştir. Dokümanlara ulaşmak amacı ile Google, Google Akademik arama motoru, Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sitesi taranmış, ulaşılan çalışmaların kaynakçalarından elle taramalar yapılmıştır. Tarama yaparken “doğrudan öğretim yöntemi, tek denekli araştırma modeli” sözcüklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca çalışmaların anahtar kelimelerindeki zihin yetersizliği, otizm gibi özel gereksinimli birey gruplarına tek tek bakılmıştır. Yapılan tarama sonucunda toplam 65 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar dahil etme ve dışlama kriterlerine göre araştırmacılar tarafından bağımsız olarak incelenmiştir. Ulaşılan çalışmalardan dahil etme ve dışlama ölçütlerini karşılayan 43 tanesi araştırmaya dahil edilmiştir.

Dahil etme ve dışlama ölçütleri

Araştırma kapsamına dahil edilecek çalışmaları belirlemek için bazı ölçütler belirlenmiştir. Araştırma kapsamına dahil edilme ölçütleri olarak tek denekli araştırma modellerinden biri kullanılarak yapılmış olması, özel gereksinimli bireylerle yapılmış olması, Türkçe dilinde yayımlanmış olması, 2000-2023 yılları arasında yayımlanmış olması, bağımsız değişkenin doğrudan öğretim yöntemi olmasıdır. Dışlama ölçütleri olarak; tek denekli araştırma modellerinin dışında bir model kullanılarak yapılmış olması, Türkçe dili dışında bir dille yazılmış olması, incelenen çalışmaların belirlenen yıllar arasında yapılmamış olması ve doğrudan öğretim yönteminin tipik gelişim gösteren çocuklara uygulandığı çalışmalardır.

Güvenirlilik

Türkiye’de özel eğitim alanında yürütülen doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tek denekli çalışmaların dahil etme ve dışlama ölçütlerine uygunluğunun belirlendiği süreçte ve betimsel analiz sürecinde güvenilirlik çalışması yürütülmüştür. Her iki aşamada da araştırmacılar çalışmaları birbirinden bağımsız olarak kodlamışlardır. Birinci aşamada dahil etme dışlama ölçütlerinde araştırmacının tek denekli araştırma yöntemi olup olmadığını, Türkçe dili kullanılıp kullanılmadığını, çalışmanın özel gereksinimli bireylerle yürütülüp yürütülmediğini, belirtilen yıllar arasında yayımlanıp yayınlanmadığını, bağımsız değişkenin doğrudan öğretim yöntemi olup olmadığını kodlamışlardır. Bu aşamada dahil etme ölçütünü sağlamayan 25 çalışma araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Çalışmaların ikinci aşamasında tüm çalışmalar tek tek katılımcı, öğretim sürecinde kullanılan yöntem, hedef beceri, araştırma modeli, veri analizi, çalışmanın türü ve ortamı, öğretim sürecinde kullanılan doğrudan öğretim yönteminin etkililiği açısından kodlanmıştır. Güvenirlilik hesaplamaları, “Kodlamacılar arası görüş birliği / Kodlamacılar arası görüş birliği + Kodlamacılar arası görüş ayrılığı X 100” formülü kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Hanley, vd., 2003). Tüm çalışmaların dahil etme ve dışlama ölçütleri güvenirliliği %100 olarak bulunmuştur. Betimsel analiz güvenirliliği ise %98 olarak hesaplanmış, iki araştırmacı görüş ayrılığı yaşadıkları noktaları tek tek ele alıp görüş birliğine varmışlardır.

Bulgular

Araştırmada, özel gereksinimli bireylerle doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların katılımcı özelliklerine, yöntemine, hedef becerilere, araştırma modeline, veri analizine, araştırmacının türüne, araştırmacının uygulandığı ortama ve yöntemin etkililiğine ilişkin bulgular Tablo.1’de verilmiştir. Ardından 43 çalışma betimsel olarak ayrıntılı analiz edilmiştir.

Tablo 1.

Özel eğitimde doğrudan öğretim yöntemiyle yapılan araştırmaların özellikleri

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
Kahveci, (2004)	GÖY, 2 E, 1 K	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Zihin Haritası	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Bayram, (2006)	GÖY, 3 katılımcı	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Özokçu, (2007)	ZY, 1 E, 2 K 11, 12, 12 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Sosyal	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Çelik, (2009)	ODZY, İY, DS, FY, 3 E, 1 K	Doğrudan Öğretim ve Eş Zamanlı	Akademik	PUM	GA	T	Rehabilitasyon merkezi	Her ikisi de etkili

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
İlik, (2009)	5, 6, 6, 7 yaş	İpucuyla Öğretim	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
	ÖG, 2 E, 1 K 14, 15, 15 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi						
Ekergil, (2010)	ZY, 3 E 7, 10, 12 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Kahyaoğlu, (2010)	ZY, 3 E, 3 K 7, 8, 9, 10, 11, 16 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Türer, (2010)	ODZY, 2 E, 1 K 7, 7, 8 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Sosyal	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Eliçin, Dağseven-Emecen ve Yıkılmış, (2013)	ZY, 2 E, 1 K 4,9,20 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği	Akademik	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Akdemir-Doğanay, (2014)	GÖY, 1 E, 2 K 8, 8, 8 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Hikaye Haritası	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Pınar ve Kocabıyık, (2014)	ODZY, 2 E, 1 K 11,13,13 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Zelyurt, (2015)	HDZY, 2 E, 1 K 10, 11, 11 yaş	Şarkı ve Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	UDUM	GA	T	Okul	Her ikisi de etkili
Eliçin ve Kaya, (2016)	ZY, 3 E 49,52,53 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Serbest Zaman	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Kahveci, (2017)	ÇYE, 2 E, 1 K 5,5,5 yaş	Doğrudan Öğretim ile Gerçekleştirilen Görsel Kart ve Video	Akademik	UDUM	GA	M	Okul	Video Temelli Öğretim daha etkili

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
		Temelli Öğretim Yaklaşımları						
Kot, Sönmez ve Yıkılmış, (2017)	ZY, 2 E 7, 9 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği ile Sayı Doğrusu Stratejisi	Akademik	DUM	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Her ikisi de etkili
Kot ve Yıkılmış, (2018)	ZY, 2 E, 1 K 9, 13, 13 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Sunulan Şematik Düzenleyici	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Terzioğlu ve Yıkılmış, (2018)	OSB, 3 E 10, 11, 11 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Yozgat, Özbek ve Afacan, (2018)	HDZY, 3 E, 1 K 14, 14, 14, 15 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Evgin, (2019)	ZY, 2 E, 1 K 17,17,18 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	İş	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Çıkkılı-Soylu, Dağseven-Emecen ve Yıkılmış, (2019)	ZY, 1 E, 1 K 13,12 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Şematik Düzenleyici	Akademik	UDUM	GA	M	Okul	Her ikisi de etkili
Keşçi, (2019)	ZY, 3 E, 1 K 10, 15, 15, 20 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Kot, (2019)	HDZY, 3 E, 3 K	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan	Akademik	UDUM	GA	T	Okul	Nokta belirleme tekniğini

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
	14, 14, 14, 14, 15, 15 yaş	Nokta Belirleme Tekniğinin Tablet Bilgisayar ve Kağıt-Kalem Sunumları						n tablet bilgisayara sunumu daha etkili
Özlu ve Yıkmiş, (2019)	HDZY, 1 E, 2 K 9, 10, 10 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut Öğretim Stratejisi	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Tiryaki, (2019)	DS, 4 katılımcı 16, 16, 17, 21 yaş	Doğrudan öğretim ve Eşzamanlı İpucu ile Öğretim	Serbest Zaman	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Yıkmiş ve Özçakır, (2019)	HDZY, 2 E 12, 13 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Kavram Haritası	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Albay, (2020)	OSB, 3 E 14, 15, 15 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut öğretim stratejisi	Akademik	ÇY	GA	T	Çocuk Gelişimi Uygulama Merkezi	Etkili
Karabulut, (2020)	HDZY, 4 E 11,11,12,12 yaş	Doğrudan Öğretim Yönteminin Tabletli ve Tabletsiz Sunumu	Akademik	UDUM	GA	T	Okul	Etkili
Tufan, Tiryaki ve Arslantekin, (2020)	HDZY, 2 E, 1 K 9,9,11 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	M	Okul/ Rehabilitasyon merkezi	Etkili

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
Türker ve Tekinarslan, (2020)	HDZY, 1 K 11 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Doğrudan Öğretim Yöntemiyle sunulan Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	Akademik	UDUM	GA	M	Okul	Her ikisi de etkili
Kartal, (2021)	HDZY, 3 K 14, 14, 15 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Kaya, (2021)	OSB, 1 K 7 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut öğretim stratejisi	Akademik	ÇY	GA	T	Ev	Etkili
Şafak ve Bilgiç, (2021)	ÇYE, 1 E, 2 K 10, 11, 11 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Şematik Düzenleyici	Akademik	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Akgün ve Gürsel, (2022)	GY, 2 E, 1 K 9, 10, 10 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Demirtaş, (2022)	ÖG, 2 E, 1 K 9, 9, 10 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA, EB	T	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Erkaraman, Yıkılmış ve Terzioğlu, (2022)	OSB, 3 E 8, 9, 11 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut öğretim stratejisi	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili

Kaynak	Katılımcı özellikleri	Yöntem	Hedef Beceri	Model	Veri Analizi	Türü	Ortam	Etkililik
Oktav ve Yıkılmış, (2022)	HDZY, 1 E, 2 K 7, 7, 10 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Kavram Haritası	Akademik	ÇY	GA	M	Okul	Etkili
Terzioğlu, (2022)	OSB, 1 E, 1 K 6, 7 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Sesbilgisel Farkındalık Müdahale Programı	Akademik	ÇY	GA	T	Ev	Etkili
Yıldırım ve Yıkılmış, (2022)	ÖG, 3 E, 1 K 9, 9, 10, 10 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut öğretim stratejisi	Akademik	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Akgün, Karaaslan ve Erdem (2023)	OSB, 2 E, 1 K 8-10 yaş arası	Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği	Akademik	ÇY	GA	M	-	Etkili
Yılmaz-Yenioğlu ve Sönmez-Kartal, (2023)	HDZY, 2 E, 1 K 8-12 yaş arası	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	M	Rehabilitasyon merkezi	Etkili
Kinasakal (2023)	HDZY, 2 E, 1 K 11, 11, 12 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Önder (2023)	ÖG, 4 E 11, 11, 12, 12 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili
Taşkın (2023)	ZY, 1 E, 2 K 16, 17, 17 yaş	Doğrudan Öğretim Yöntemi	Akademik	ÇY	GA	T	Okul	Etkili

ZY: Zihinsel Yetersizlik, GY: Gelişimsel Yetersizlik, OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu, DS: Down Sendromu, FY: Fiziksel Yetersizlik, GÖY: Görme Yetersizliği, ÖG: Öğrenme Güçlüğü, HDZY: Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik, ODZY: Orta Düzey Zihinsel Yetersizlik, İY: İşitme Yetersizliği, ÇYE: Çoklu Yetersizlik, ÇY: Çoklu Yoklama, DUM: Dönüşümlü Uygulamalar Modeli, PUM: Paralel Uygulamalar Modeli, UDUM: Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulamalar Modeli, T: Tez, M: Makale, GA: Grafiksiz Analiz, EB: Etki Büyüklüğü.

Katılımcı özellikleri

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda yer alan katılımcıların yaş, cinsiyet ve tanılarının dağılımına ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2.
Katılımcıların sahip oldukları yaş, cinsiyet ve tanılarının dağılımı

Değişkenler	f	%	
Yaş	4-6	8	5,97
	7-11	66	49,25
	12-18	48	35,82
	19-40	3	2,24
	41-65	3	2,24
	Belirtilmemiş	6	4,48
Cinsiyet	Erkek	83	61,94
	Kız	44	32,84
	Belirtilmemiş	7	5,22
Tanı	Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik	38	28,36
	Zihinsel Yetersizlik	35	26,12
	Otizm Spektrum Bozukluğu	15	11,19
	Öğrenme Güçlüğü	14	10,45
	Görme Yetersizliği	9	6,72
	Orta Düzey Zihinsel Yetersizlik	7	5,22
	Çoklu Yetersizlik	6	4,48
	Down Sendromu	5	3,73
	Gelişimsel Yetersizlik	3	2,24
	Fiziksel Yetersizlik	1	0,75
	İşitme Yetersizliği	1	0,75

Tablo 2 incelendiğinde araştırma kapsamında incelenen çalışmaların toplam katılımcı sayısının 134 olduğu görülmektedir. Katılımcıların 83'ünü (%61,94) erkek, 44'ünü (%32,84) kız katılımcılar oluşturmaktadır. Fakat bir çalışmada katılımcıların yaşlarının (Kahveci, 2004), bir çalışmada Sönmez, S. ve Sönmez, M. (2024). Türkiye'de doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmaların incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 606-632.

katılımcıların cinsiyetlerinin (Tiryaki, 2019), bir çalışmada ise katılımcıların hem yaşlarının hem de cinsiyetlerinin (Bayram, 2006) net olarak belirtilmediği görülmektedir. Araştırmalarda yer alan katılımcıların neredeyse yarısının (f:66) 7-11 yaş aralığında, 48'inin (%35,82) 12-18 yaş aralığında olduğu, yarısından fazlasının ise zihinsel yetersizlik [f:80, (HDZY, ZY, ODZY)] tanısı aldığı görülmektedir.

Araştırmaların yöntemleri (bağımsız değişkenleri)

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmaların bağımsız değişkenlerine ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Araştırmaların yöntemleri (Bağımsız değişkenleri)

Yöntemler (Bağımsız Değişkenler)	f	%
Doğrudan Öğretim Yöntemi	19	44,19
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Somut-Yarı Somut-Soyut öğretim stratejisi	5	11,63
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği	3	6,98
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Şematik Düzenleyici	3	6,98
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Kavram Haritası	2	4,65
Doğrudan öğretim ve Eşzamanlı İpucu ile Öğretim	2	4,65
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Sesbilgisel Farkındalık Müdahale Programı	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yöntemi ile Doğrudan Öğretim Yöntemiyle sunulan Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yönteminin Tabletli ve Tabletsiz Sunumu	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniğinin Tablet Bilgisayar ve Kağıt-Kalem Sunumları	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Nokta Belirleme Tekniği ile Sayı Doğrusu Stratejisi	1	2,33
Doğrudan Öğretim ile Gerçekleştirilen Görsel Kart ve Video Temelli Öğretim Yaklaşımları	1	2,33
Şarkı ve Doğrudan Öğretim Yöntemi	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Hikaye Haritası	1	2,33
Doğrudan Öğretim Yöntemiyle Sunulan Zihin Haritası	1	2,33

Tablo 3 incelendiğinde doğrudan öğretim yönteminin tek başına ve farklı sunum, strateji ve tekniklerle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Araştırmaların 19'unda (%44,19) doğrudan öğretim yöntemi tek başına kullanılırken 24'ünde (%55,81) farklı sunum, strateji ve teknikler ile birlikte kullanılmıştır.

Araştırmalarda kazandırılması hedeflenen beceriler

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalarda kazandırılması hedeflenen becerilerin dağılımına ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4.

Araştırmalarda kazandırılması hedeflenen beceriler

Hedef Beceriler	f	%
Akademik Beceri	38	88,37
Sosyal Beceri	2	4,65
Serbest Zaman Becerisi	2	4,65
İş Becerileri	1	2,33

Tablo 4 incelendiğinde 38 (%88,37) araştırmada kazandırılmak istenen hedef becerilerin akademik beceriler olduğu görülmektedir. İncelenen araştırmalarda kazandırılmak istenen hedef becerileri, iki araştırmada (%4,65) sosyal beceriler, yine iki araştırmada (%4,65) serbest zaman becerileri, bir araştırmada (%2,33) ise iş becerileri oluşturmaktadır. Akademik becerilerde ise en çok matematik ve fen konularının çalışıldığı görülmektedir (Albay, 2020; Eliçin vd., 2013; Erkaraman vd., 2022; Karabulut, 2020; Kaya, 2021; Kot vd., 2017; Kot ve Yıkılmış, 2018; Terzioğlu ve Yıkılmış, 2018; Kot, 2019; Yıldırım ve Yıkılmış, 2022).

Araştırmaların modelleri

Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda kullanılan tek denekli araştırma modellerinin dağılımına ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5.

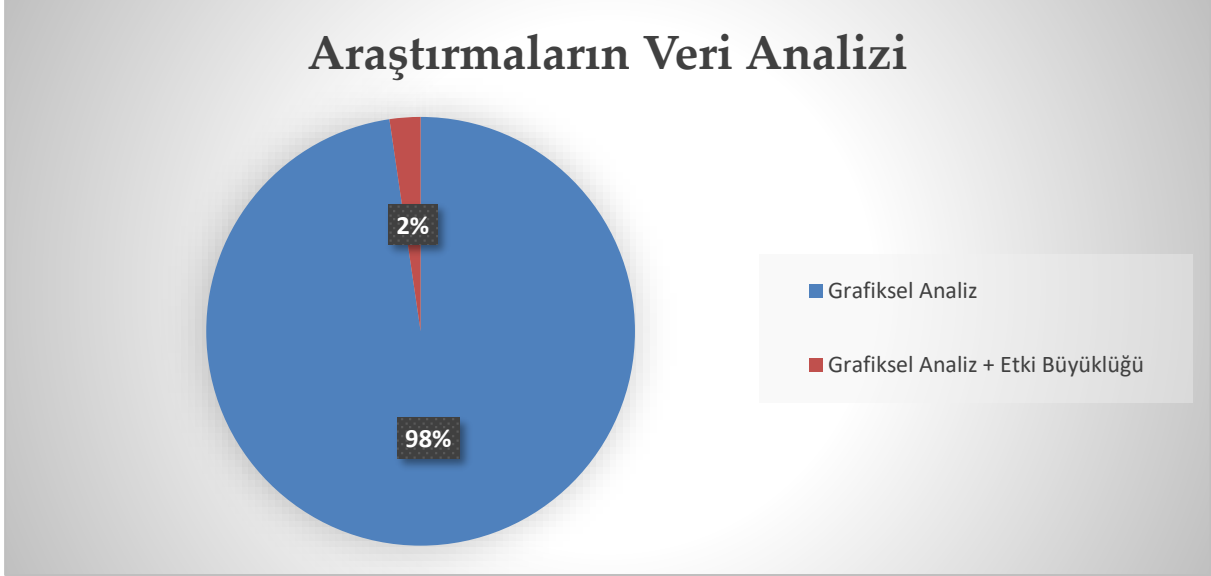
Araştırmaların modelleri

Araştırmaların Modelleri	f	%
Çoklu Yoklama	35	81,40
Uyarlamalı Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	6	13,95
Dönüşümlü Uygulamalar Modeli	1	2,33
Paralel Uygulamalar Modeli	1	2,33

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaların 35'inde (%81,40) tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modelinin, altısında (%13,95) uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin, diğer iki araştırmada ise birinde dönüşümlü uygulamalar modelinin diğerinde paralel uygulamalar modelinin kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmalarda kullanılan veri analizi

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalarda kullanılan veri analizine ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Şekil 1'de yer verilmiştir.

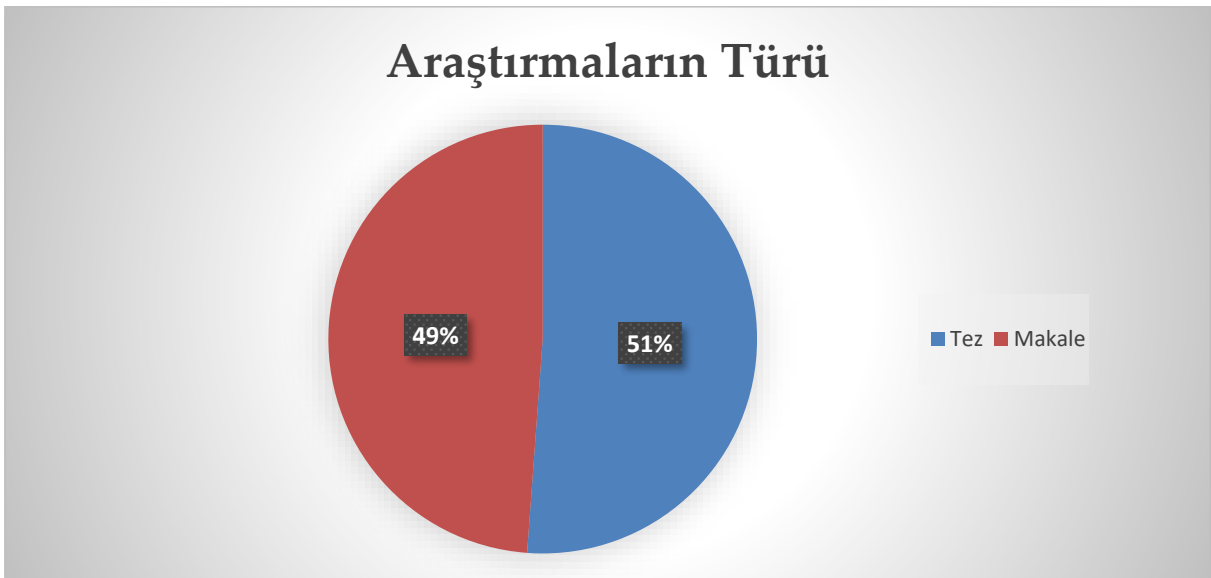

Şekil 1. Araştırmalarda kullanılan veri analizi

Şekil 1 incelendiğinde araştırmaların 42'sinde (%98) grafiksel analizin kullanıldığı, bir çalışmada (%2) ise grafiksel analiz ile birlikte etki büyüklüğü veri analizi kullanıldığı görülmektedir.

Araştırmaların türü

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmaların yayın türüne ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Şekil 2'de yer verilmiştir.

Şekil 2. Araştırmaların türü

Şekil 2 incelendiğinde ulaşılan araştırmaların 21'inin (%52) tez, 22'sinin de (%49) makale çalışması olduğu görülmektedir.

Araştırmaların yürütüldüğü ortamlar

Sayfa | 624

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmaların yürütüldüğü ortamlara ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6.

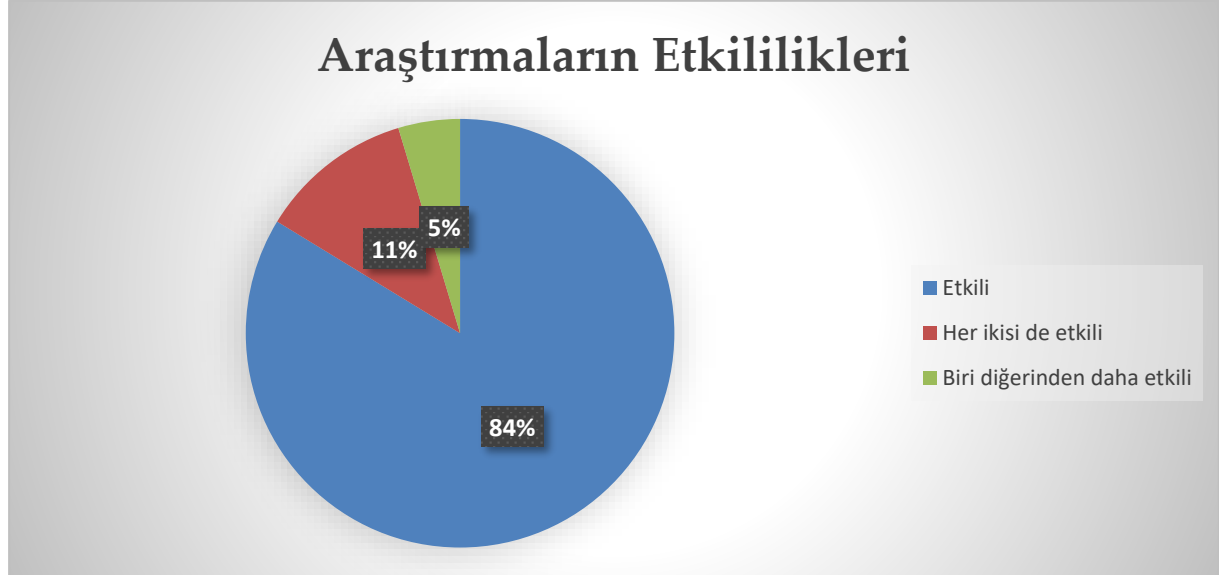
Araştırmaların yürütüldüğü ortamlar

Araştırmaların Yürütüldüğü Ortamlar	f	%
Okul	27	62,79
Rehabilitasyon merkezi	11	25,58
Ev	2	4,65
Okul/ Rehabilitasyon merkezi	1	2,33
Çocuk Gelişimi Uygulama Merkezi	1	2,33
Belirtilmemiş	1	2,33

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaların 27'sinin (%62,79) okul ortamında yürütüldüğü, 11'inin (%25,58) rehabilitasyon merkezinde yürütüldüğü, ikisinin (%4,65) ev ortamında yürütüldüğü, bir çalışmanın (%2,33) hem okul hem de rehabilitasyon merkezinde yürütüldüğü, bir çalışmanın (%2,33) ise çocuk gelişimi ve uygulama merkezinde yürütüldüğü görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen bir araştırmada ise ortamın belirtilmediği (Akgün vd., 2023) görülmektedir.

Araştırmalarda kullanılan yöntemin etkililiği

Araştırma kapsamına dahil edilen çalışmalarda kullanılan yöntemin etkililiğine ilişkin yüzde ve frekans değerlerine Şekil 3'te yer verilmiştir.

Şekil 3. Araştırmalarda kullanılan yöntemin etkililiği

Şekil 3 incelendiğinde araştırmaların 36'sında (%84) doğrudan öğretim yönteminin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı araştırmalarda doğrudan öğretim yöntemi ile diğer öğretim yöntemlerinin karşılaştırıldığı ve her iki yöntemin de beş araştırmada (%11) etkili olduğu görülmektedir. Araştırmaların ikisinde (%5) ise bir öğretim yönteminin diğerine göre daha etkili olduğu görülmektedir. Kahveci, (2007) doğrudan öğretim ile gerçekleştirilen görsel kart ve video temelli öğretimi karşılaştırdığı çalışmasında doğrudan öğretimin video temelli sunumunun daha etkili olduğunu bulmuştur. Benzer bir çalışmada doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan nokta belirleme tekniğinin tablet bilgisayar ve kalem kağıt sunumlarının karşılaştırıldığı çalışmada doğrudan öğretim yönteminin tablet bilgisayar sunumunun daha etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Kot, 2019).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 2000-2023 yılları arasında Türkiye'de doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tek denekli araştırmalar incelenmiştir. Bu kapsamda Google, Google Akademik arama motoru, Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sitesi taranmış, toplam 65 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan çalışmalar araştırmacılar tarafından belirlenen dahil etme ve dışlama kriterlerine göre incelenmiş ölçütlerini karşılayan 43 tanesi araştırmaya dahil edilmiştir. Doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tek denekli araştırmaların, katılımcı özellikleri, hedef beceri, yöntem, araştırma modeli, veri analizi, araştırma türü, çalışmanın yürütüldüğü ortam ve etkililiği incelenmiştir.

Araştırmanın ilk bulgusu, 2000-2023 yılları arasında yürütülen çalışmaların katılımcı özelliklerine (yaş, cinsiyet, tanı ve sayı) ilişkindir. Katılımcıların %85,07'sini (f:114) 7-18 yaş okul çağındaki özel gereksinimli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın bu bulgusundan yola çıkarak özel gereksinimli bireylerin okul çağı sonrasında da gereksinim duyduğu beceriler olduğu, bu becerilerin öğretime yönelik de doğrudan öğretim yönteminin kullanılabilceği araştırmaların yürütülmesi gerektiği

düşünülmektedir. Katılımcıların %61,94'ünü erkek (f:83), %32,84'ünü kız (44) katılımcıların oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların %5,22'sini oluşturan 2 araştırmada 7 katılımcının cinsiyetlerine ilişkin bilgilerin eksik olduğu görülmektedir. Horner ve diğerlerinin (2005) tek denekli araştırmaların niteliksel göstergeleri açısından değerlendirildiğinde katılımcı sayısı, yaşı/sınıf düzeyi, cinsiyeti ve tanısının belirtilmiş olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu açıdan incelenen araştırmaların büyük çoğunluğunun bu kriterleri karşıladığı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmaların çoğunda (f:25) katılımcılar zihinsel yetersizlik tanısı almış bireylerdir. Doğrudan öğretim yöntemi ile sınırlı sayıda da olsa otizm spektrum bozukluğu (Erkaraman, vd., 2022; Terzioğlu, 2022), Down sendromu (Çelik, 2009), çoklu yetersizlik (Kahveci, 2017) gibi diğer yetersizlik türlerinden etkilenmiş bireylerle de çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Karabulut vd. (2021)'nin yapmış oldukları araştırma bulgularında da incelenen 25 çalışmanın 12'sinde zihinsel yetersizliği olan bireylerle çalışıldığı ifade edilmektedir. Ayrıca üstün yetenekli, görme yetersizliği olan, çoklu yetersizliği olan, otizm spektrum bozukluğu olan ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle de çalışıldığı bulgular arasında yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci bulgusu doğrudan öğretim yöntemi ve doğrudan öğretim yöntemi ile kullanılan diğer sunum, yöntem, strateji ve tekniklerin neler olduğuna ilişkindir. Araştırmaların %44,19'unda (f:19) doğrudan öğretim yöntemi tek başına kullanılırken, %55,81'inde (f:24) farklı sunum, yöntem, strateji ve teknikler ile kullanıldığı görülmektedir. Karabulut vd. (2021) ve Türker-Yıldırım (2022)'in yapmış oldukları araştırma bulguları, doğrudan öğretim yönteminin hem tek başına hem de farklı yöntemlerle kullanıldığını ortaya koyarak bu araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Yapılan çalışmaların tümünde doğrudan öğretim yönteminin hem tek başına hem de diğer sunum, strateji ve tekniklerle birlikte kullanıldığında etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Doğrudan öğretim yönteminin etkili olmasında yöntemle özgü birkaç neden sıralanabilir. Öğretimsel içeriğin küçük adımlara bölünerek analiz edilmesi, öğrenci ve öğretimsel içeriğe uygun ipucunun belirlenmesi, ipucunun sistematik olarak geri çekilmesi ile öğrencinin hedef beceriyi bağımsız olarak yapmasıdır (Rosenshine, 2008). Öğretmenin öğretim sürecinin her aşamasında öğrencinin yanında olması, dönüt vermesi ve günlük, haftalık tekrarlar yapması öğretimin etkili sonuçlanmasına katkısı sağlamaktadır (McDaniel vd., 2017; Karabulut, 2020; Rutherford vd., 1998; Rosenshine, 2008; Taras vd., 1988).

Araştırmanın üçüncü bulgusu çalışmaların hangi beceri alanlarında gerçekleştirildiğine ilişkindir. Araştırmaya dahil edilen 43 çalışmanın %88,37'sinde (f:38) akademik becerilerin hedef beceri olarak yer aldığı görülmektedir. Daha çok akademik becerilerin öğretiminde kullanılması doğrudan öğretim yönteminin sadece akademik becerilerin öğretiminde kullanılabilecek bir yöntem olarak algılanmasına neden olsa da sınırlı sayıda gerçekleştirilmiş çalışmalardan elde edilen sonuçlar sosyal beceri (f:2), serbest zaman becerileri (f:2) ve iş becerilerinin (f:1) öğretiminde de etkili bir yöntem olduğunu göstermiştir. Farklı beceri alanlarının öğretimine ilişkin daha çok araştırmaya gereksinim duyulmaktadır. Çalışmalardan elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda akademik beceri çalışmalarının sadece matematik ve fen konularına ait çalışmalardan oluştuğu görülmektedir (Albay, 2020; Eliçin vd., 2013; Erkaraman vd., 2022; Karabulut, 2020; Kaya, 2021; Kot vd., 2017; Kot ve Yıkılmış, 2018; Terzioğlu ve Yıkılmış, 2018; Kot, 2019; Yıldırım ve Yıkılmış, 2022). Bu akademik dalların dışındaki dallarda çalışma yapılmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Akademik becerileri sadece matematik ve fen konuları ile sınırlamanın doğru olmadığı düşünülmektedir. Özel gereksinimli öğrenciler için matematik ve fen konularının öğretiminde de ön koşul olan okuma yazma becerilerinin de olduğu bilinmektedir (Kumaş vd., 2019). Özel gereksinimli öğrenciler için işlevsel akademik

becerilerin seçilmesi, ilerleyen yıllarda meslek, iş ve bağımsız yaşam için son derece önemlidir. (Çolak, 2001).

Araştırmanın dördüncü bulgusu çalışmaların tek denekli araştırma modellerinden hangilerinin kullanıldığına ilişkindir. Çalışmaya dahil edilen araştırmaların %81,40'ında (f:35) tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modelinin, %13,95'inde (f:6) uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modelinin kullanıldığı, bir araştırmada dönüşümlü uygulamalar modelinin ve bir araştırmada da paralel uygulamalar modelinin kullanıldığı görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalarda en çok çoklu yoklama modelinin kullanıldığını göstermektedir. Türker-Yıldırım (2022) gerçekleştirdiği derleme çalışmasında, tek denekli araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen sekiz araştırmanın üçünde yoklama evreli çoklu yoklama modelinin, birinde yoklama denemeli çoklu yoklama modelinin kullanıldığı bulgusuna ulaşmıştır. Çoklu yoklama modelinde üst üste başlama düzeyi verisi toplanmasına gerek olmaması, öğrencilerin bu sebeple sıkılmadan öğretime devam etmeleri ve uygulamanın kısa sürede tamamlanması modelin tercih edilme sebepleri arasında yer alabilir.

Araştırmalarda kullanılan analiz tekniği incelendiğinde araştırmaların %98'inde (f:42) grafiksel analizin kullanıldığı, %2'sinde (f:1) grafiksel analiz ile birlikte etki büyüklüğü veri analizi kullanıldığı görülmektedir. Tek denekli araştırmalarda alan yazın dikkate alındığında genel olarak grafiksel analiz kullanıldığı görülmekle birlikte son yıllarda deneysel etkinin eğilim ve düzeyini daha net ifade etmek için etki büyüklüğü hesaplanmalarının kullanıldığı görülmektedir. Fakat birden çok etki büyüklüğü hesaplamasının olması, bunlardan hangilerinin doğru sonuçlar verdiği gibi konulardan dolayı araştırmacıların sadece grafiksel analizi kullanmayı tercih etmiş olabileceği düşünülmektedir.

Özel eğitim alanında doğrudan öğretim yöntemi ile yürütülen araştırmaların %52'sinin (f:21) tez, %49'unun (f:22) ise makale olduğu görülmektedir. Makale ve tez çalışmalarında son yıllarda artış olduğu ve çalışmaların çoğunda doğrudan öğretim yönteminin farklı sunum ve stratejilerle birlikte kullanıldığı görülmektedir (Özlü ve Yıkımsı, 2019; Yıkımsı ve Özçakır, 2019; Karabulut, 2020; Türker ve Tekinarslan, 2020; Kaya, 2021; Erkaraman, vd.,2022). Bu durum yönetime verilen önemin artması ve özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma eğitimi ile işlevsel akademik becerilere daha çok gereksinim duyması ile ilişkilendirilebilir.

Araştırmaların yürütüldüğü ortam bakımından incelendiğinde %62,79'unun (f:27) okul ortamında, %25,58'inin (f:11) rehabilitasyon merkezinde, %4,65'inin (f:2) ev ortamında, %2,33'ünün (f:1) hem okul hem rehabilitasyon merkezinde ve yine %2,33'ünün (f:1) ise çocuk gelişimi ve uygulama merkezinde yürütüldüğü görülmektedir. İncelemeye dahil edilen bir araştırmada ise ortamın belirtilmediği (Akgün vd., 2023) görülmektedir. Araştırmaların yürütüldüğü ortamların belirtilmesi, benzer çalışmaların aynı koşullar altında yinelenmesi açısından son derece önemli görülmektedir (Horner vd.,2005).

Araştırmanın son bulgusu ise doğrudan öğretim yönteminin etkililiğine ilişkindir. Araştırmaya dahil edilen çalışmaların %84'ünde (f:36) doğrudan öğretim yönteminin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karabulut vd. (2021)'nin inceledikleri araştırmalarda doğrudan öğretim yönteminin kullanıldığı tüm araştırmaların etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bazı araştırmalarda doğrudan

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 606-632.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 606-632.
Derleme Makale / Review Paper

öğretim yöntemi ile diğer öğretim yöntemlerinin karşılaştırıldığı ve her iki yöntemin de araştırmaların %11'inde (f:5) etkili olduğu görülmektedir. Kahveci, (2007) doğrudan öğretim ile gerçekleştirilen görsel kart ve video temelli öğretimi karşılaştırdığı çalışmasında doğrudan öğretimin video temelli sunumunun daha etkili olduğunu bulgusuna ulaşmıştır. Kot, (2019) ise doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan nokta belirleme tekniğinin tablet bilgisayar ve kalem kağıt sunumlarının karşılaştırıldığı çalışmada doğrudan öğretim yönteminin tablet bilgisayar sunumunun daha etkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulgu doğrudan öğretim yönteminin etkili olduğunu, teknoloji destekli uygulamalarla birlikte kullanıldığında daha etkili olabileceğini göstermektedir. Türker-Yıldırım (2022) incelediği karşılaştırma araştırmalarda her iki yöntemin de etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırma, Türkiye'de doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların betimsel olarak analiz edilmesiyle sınırlıdır. Yapılan çalışma arama motorları ile taranarak, çalışmaların kaynakçaları incelenerek ulaşılabilen çalışmalarla sınırlıdır. İleriki araştırmalarda doğrudan öğretim yönteminin Horner vd., (2005) tarafından önerilen tek denekli araştırma kriterleri ışığında incelenmesi önerilebilir. Ayrıca çalışmaların etki büyüklüğü hesaplanarak kapsamlı bir çalışma yürütülmesi önerilebilir. Yapılan çalışmaların bulguları göz önüne alındığında doğrudan öğretim yönteminin daha çok zihin yetersizliği olan bireylerle çalışıldığı görülmektedir. Yöntemin farklı yetersizlikten etkilenmiş bireylerle de yapılması gerektiği düşünülmektedir. Yine çalışmalarda okul çağındaki bireylerin katılımcıların çoğunluğunu oluşturduğu ve daha çok akademik becerilerin öğretiminde kullanıldığı görülmektedir. İleriki çalışmalarda okul çağı sonrasındaki bireyler için işlevsel olan iş- meslek ve sosyal becerilerinin öğretimine ilişkin çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Albay, C. (2020). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere çarpma işleminin öğretiminde bilgisayar destekli GeoGebra yazılımıyla sunulan somut-yarı somut-soyut (CRA) öğretim stratejisinin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Alptekin, S. (2010). Akranların sosyal becerilere model olduğu doğrudan öğretimin zihinsel engelli öğrencinin sosyal becerileri kazanması, sürdürmesi, genellemesi ve sosyal kabulüne etkisi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçamete, G. (2009). Özel gereksinimli olan öğrenciler. G. Akçamete (Ed.), Genel eğitim kurumlarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim, içinde (s. 31-74). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akdemir-Doğanay, Ç. (2014). Görme engelli çocuklarda öykü anlama becerilerini kazanmada doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan hikâye haritasının etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, S. K., Karaaslan, Ö., & Erdem, H. Ş. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere çarpma işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (65), 260-287. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1110195>
- Akgün, Ö., & Gürsel, O. (2022). Gelişimsel yetersizliği olan öğrencilere doğrudan öğretim yöntemiyle işlevsel matematik becerilerinin öğretiminin etkililiği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 23(3), 507-535. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.763670>
- Cook, B. G., Tankersley, M., Cook, L., & Landrum, T. J. (2008). Evidence based practices in special education: some practical considerations. *Intervention in School and Clinic*, (44)2,69–75 <https://doi.org/10.1177/1053451208321452>
- Cook, B. G., Tankersley, M., & Landrum, T. J. (2009). Determining evidence-based practices in special education. *Exceptional children*, 75(3), 365-383. <https://doi.org/10.1177/001440290907500306>
- Çifci, İ. (2001). Zihinsel engelli bireyler için hazırlanan bilişsel süreç yaklaşımına dayalı sosyal beceri programının etkililiğinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çolak, A. (2001). Zihin özürlü çocuklar ilköğretim okulu ve mesleki eğitim merkezindeki özel eğitim öğretmenlerinin zihin özürlü çocukların okuma-yazma öğrenmeleri hakkındaki görüş ve önerileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayram, H. (2006). Az gören öğrencilere uyarlanmış doğrudan öğretim yaklaşımı kullanılarak kendini gözlemlenme yoluyla sözlü problem çözme öğretiminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (11. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, S. (2009). Zihinsel yetersizlik gösteren çocuklara kavram öğretiminde doğrudan öğretim ve eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililik ve verimliliklerin karşılaştırılması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çıkkılı-Soylu, D., Dağseven-Emecen, D. ve Yıkılmış, A. (2019). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere fen konularının öğretiminde doğrudan öğretim yöntemi ile şematik düzenleyiciyle öğretim yönteminin karşılaştırılması. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9, 1–25.
- Dağseven-Emecen, D. (2011). Zihin engellilere sosyal becerilerin kazandırılmasında doğrudan öğretim ve bilişsel süreç yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1403-1420.
- Demirtaş, Ç. P. (2022). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin sözcük çözümleme becerilerini desteklemeye yönelik sözcük çözümleme müdahale programının etkililiğinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ekergil, İ. (2000). Zihin engelli çocuklara zıtlık kavramlarını öğretmede doğal dille uygulanan doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eliçin, Ö., Dağseven Emecen, D., ve Yıkılmış, A. (2013). Zihin engelli çocuklara doğrudan öğretim yöntemiyle temel toplama işlemlerinin öğretiminde nokta belirleme tekniği kullanılarak yapılan öğretimin etkinliği. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 37, 118-136. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruaebd/issue/386/2559>
- Eliçin, Ö., & Kaya, A. (2016). Zihinsel yetersizliği olan yetişkin bireylere doğrudan öğretim yöntemi ile tablet bilgisayarda oyun oynama becerisinin kazandırılması. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, 33(2), 1-19. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/buje/issue/29693/365709>
- Erkaraman, H. K., Yıkılmış, A., & Terzioğlu, N. K. (2022). Otizmlili öğrencilere basamak değerinin öğretiminde somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisinin etkililiği. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 480-499. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1100487>
- Evgin, Ç. (2019). Zihin yetersizliği olan öğrencilere iş becerilerinin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 1-21. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/usakead/issue/45560/480032>
- Hanley, G. P., Iwata, B. A., ve Mccord, B. E. (2003). Functional analysis of problem behavior: a review. Journal of Applied Behavior Analysis, 36(2), 147-185. <https://doi.org/10.1901/jaba.2003.36-147>.
- Hume, K., Steinbrenner, J. R., Odom, S. L., Morin, K. L., Nowell, S. W., Tomaszewski, B., Szendrey, S., McIntyre, N. S.; Yücesoy-Özkan, S., & Savage, M. N. (2021). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism: Third generation review. Journal of autism and developmental disorders, 1-20.
- Hunter, M. C. (1982). Mastery teaching (pp. 63-72). El Segundo, CA: Tip Publications.
- İlik, Ş. Ş. (2009). Hafif düzeyde öğrenme güçlüğüne sahip öğrencilerde doğrudan öğretim yönteminin fen ve teknoloji dersine ilişkin kavramların öğretiminde etkililiğinin değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kahyaoğlu, F. (2010). Zihin engelli bireylere ikişerli ve üçerli atlayarak sayma becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kahveci, G. (2017). Çoklu yetersizliklerde doğrudan öğretim ile gerçekleştirilen görsel kart ve video temelli öğretim yaklaşımlarının renk öğretiminde karşılaştırmalı etkililiği. Electronic Turkish Studies, 12(23), 133-150. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12195>.
- Kahveci, G. (2004). Az görenlerde zihin haritası yöntemi ile özet çıkarmanın okuduğunu anlamaya etkisi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karabulut, A. H. (2020). Zihin yetersizliği olan öğrencilere fen konularının kazandırılmasında doğrudan öğretim yönteminin tabletlili ve tabletsiz sunumunun karşılaştırılması. (Yayınlanmamış doktora tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Karabulut, H. A., Uçar, A. S. ve Uçar, K. (2021). Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilerle Fen Bilimleri öğretimine ilişkin yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 62-85.
- Karsak, H. G. (2018). Doğrudan öğretim yöntemine genel bir bakış [An overview of direct instruction method]. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(3), 77-99. <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/40903/494006>
- Kartal, D. (2021). Zihin engelli öğrencilere güneş sistemi ünitesinin öğretimine yönelik sunulan tablet bilgisayar uygulamasının etkililiğinin incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kaya, S. (2021). Genel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilere matematik becerileri öğretiminde somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisinin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Keşci, Z. (2019). Zihin yetersizliği olan bireylere kesirlerin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kot, M., Sönmez, S., ve Yıkılmış, A. (2017). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere toplama işlemi öğretiminde doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan nokta belirleme tekniği ile sayı doğrusu stratejisinin karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(02), 253-269. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.323011>.
- Kot, M., & Yıkılmış, A. (2018). Zihin yetersizliği olan öğrencilere problem çözme becerisinin öğretiminde şemaya dayalı öğretim stratejisinin etkisi. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 8(2), 335-358. <https://doi.org/10.23863/kalem.2019.107>
- Kot, M. (2019). Zihin yetersizliği olan öğrencilere çarpma ve bölme işlemlerinin öğretiminde nokta belirleme tekniğinin farklı sunumlarının karşılaştırılması. (Yayınlanmamış doktora tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kumaş, Ö. A., Dada, Ş. D., & Yıkılmış, A. (2019). Öğrenme güçlüğü olan ve olmayan öğrencilerin sözel problem çözme ve okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişkiler. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 542-554.
- McDaniel, S. C., Bruhn, A. L., & Troughton, L. (2017). A brief social skills intervention to reduce challenging classroom behavior. *Journal of Behavioral Education*, 26, 53-74.
- Oktav, B., & Yıkılmış, A. (2022). Zihin yetersizliği olan öğrencilere ulaşım türlerine göre taşıtlar konusunun öğretiminde kavram haritalarının etkililiği. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 4(2), 16-34. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0131>
- Özaydın, L., İfter, T. E., & Kaner, S. (2008). Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 9(01), 15-34. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000112
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). T. C. Resmi Gazete (Sayı: 30471). Erişim adresi: <http://www.resmi-gazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>. <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>
- Özlu, Ö., & Yıkılmış, A. (2019). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere çarpma öğretiminde somut-yarı somut-soyut öğretim stratejisinin etkililiği. Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 9(1), 195-225. <https://doi.org/10.23863/kalem.2019.125>.
- Özokçu, O. (2007). Birlikte eğitim ortamlarındaki zihin engelli öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılmasında doğrudan öğretim yönteminin etkililiğinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, Y., Özyürek, M., & Eripek, S. (1988). Özel eğitime muhtaç çocuklar ve özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Pınar, E. S., & Kocabıyık, D. (2014). Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilere örüntü oluşturma becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14(3), 281- 300.
- Rosenshine, B. (2008). Five meanings of direct instruction. Center on Innovation & Improvement, Lincoln, 1-10.
- Rutherford Jr, R. B., Mathur, S. R., & Quinn, M. M. (1998). Promoting social communication skills through cooperative learning and direct instruction. *Education and Treatment of Children*, 354-369.
- Sargent, L. R. (1983). Project SISS: Social Skills Program. Draft.
- Sargent, L. R. (1998). Social skills for school and community: systematic instruction for children and youth with cognitive delays. cec publications, council for exceptional children, CEC Publications.
- Sucuoğlu, B. & Çifci, İ. (2001). Yapamıyor mu? yapmıyor mu? zihinsel engelli çocuklar için sosyal beceri eğitimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şafak, P., & Bilgiç, H. C. (2021). Çoklu yetersizliği olan az gören çocuklara doğrudan öğretimle sunulan şematik düzenleyicinin bir fen konusunun öğretiminde etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 22(1), 175-206. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.629598>

- Taras, M. E., Matson, J. L., & Leary, C. (1988). Training social interpersonal skills in two autistic children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry, 19(4)*, 275-280.
- Tekin İftar, E. (2018). Özel eğitimde bilimsel-dayanaklı uygulamalar: tarihçe, tanım ve öneriler. *Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü*, 1-6.
- Terzioğlu, N. K., & Yıkılmış, A. (2018). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere temel çıkarma işlemi öğretiminde nokta belirleme tekniğinin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 19(1)*, 1-27. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.298939>
- Tiryaki, M. A. (2019). Down sendromlu öğrencilerin el becerilerinin geliştirilmesi temel şekillendirme tekniklerinin kazandırılmasında doğrudan öğretim ve eşzamanlı ipucu ile öğretim yönteminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tufan, S., Tiryaki, D., & Arslantekin, B., (2020). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere tam saatleri ayırt etme becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim modelinin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 21(4)*, 757-787. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.595152>
- Türer, H., (2010). Zihinsel engelli öğrencilere teşekkür etme ve özür dileme becerilerinin öğretiminde doğrudan öğretim yönteminin etkililiği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Türker, Ç., & Tekinarslan, İ. Ç. (2020). Zihin yetersizliği olan öğrenciye fen bilimleri dersinde uygulanan tanılayıcı dallanmış ağaç tekniğinin etkililik ve verimliliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1)*, 623-643. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.52925-638923>
- Türker-Yıldırım, Ç. (2022). Zihin yetersizliği olan öğrencilere fen öğretimine ilişkin Türkiye’de yapılan çalışmaların incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 1-30*. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.843449>
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (10)*, 188-201. <https://doi.org/10.21733/ibad.871703>
- Wong, C., Odom, S. L., Hume, K. A., Cox, A. W., Fettig, A., Kucharczyk, S., ... & Schultz, T. R. (2015). Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism spectrum disorder: A comprehensive review. *Journal of autism and developmental disorders, 45*, 1951-1966.
- Yıldırım, H. H., & Yıkılmış, A. (2022). The effectiveness of concrete-representational-abstract instruction strategies in the instruction of fractions to students with learning disabilities. *Online Submission, 8(3)*, 92-115. <http://dx.doi.org/10.46827/ejse.v8i3.4363>
- Yılmaz-Yenioğlu, B., & Sönmez-Kartal, M. (2022). Zihin yetersizliği olan çocukların sayı hissini geliştirmede doğrudan öğretim yöntemine dayalı etkinlik paketinin etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Erken Görünüm*. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.942986>
- Yıkılmış, A., & Özçakır, M. V. (2019). Zihin yetersizliği olan çocuklara hayvanların temel özelliklerinin kazandırılmasında doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan kavram haritasının etkililiği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(17)*, 71-90. <https://doi.org/10.29029/busbed.523309>
- Yozgat, A. A., Özbek, N., ve Afacan, Ö. (2018). Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilere elementlerin isimlerinin doğrudan öğretim yöntemi kullanılarak öğretimi. *Researcher: Researcher: Social Science Studies, 6(1)*, 23-39.
- Zelyurt, S. (2015). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere hayat bilgisi dersinin şarkı ile ve doğrudan öğretim yöntemiyle sunulmasının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.